

Προσεγγίζοντας τις αξίες στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Πηνελόπη Παπαδοπούλου, Βιολόγος, Δρ Επιστημών
της Αγωγής

Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής
Μακεδονίας

Γιατί μας ενδιαφέρουν οι αξίες στην ΠΕ/ΕΑ: Η περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά – Οι παράμετροι της θετικής συμπεριφοράς

<i>Προσωπικότητα</i>	Ικανότητα ελέγχου (locus of control) Υπευθυνότητα Προσωπική / Λεκτική δέσμευση
<i>Συνθήκες</i>	Καταλογισμός ευθύνης Θεσμικά / Πρακτικά εμπόδια
<i>Γνώσεις</i>	Γενική / Ειδική οικολογική γνώση Γνώση στρατηγικών δράσης
<i>Συναίσθημα</i>	Ενδιαφέρον (concern) Συναισθηματική εμπλοκή
<i>Δράση</i>	Εκφραζόμενη πρόθεση – οικολογική στάση Ετοιμότητα δράσης Πραγματική συμπεριφορά – δράση Γενική / Ειδική υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά
<i>Αξίες</i>	Προσωπικές αξίες – Αξιολογικός κώδικας Φιλοσοφική ενατένιση της ζωής Πολιτική τοποθέτηση Πολιτιστικό πλαίσιο Κοινωνικές αξίες – κανόνες Προσδοκίες των άλλων
<i>Κίνητρα</i>	Κοινωνική επιβράβευση Οικονομικό κόστος
<i>Δημογραφικές παράμετροι</i>	Κοινωνική τάξη Φύλο

Περιβαλλοντική συνείδηση

1. Περιβαλλοντικές γνώσεις
2. Συναισθηματική εμπλοκή
3. Αξίες και στάσεις προς το περιβάλλον
4. Δράση

Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι εύκολο να λυθούν, αρκεί να εφαρμόσουμε τις τεχνικές γνώσεις που διαθέτουμε και αν δοθεί ο κατάλληλος χρόνος και το απαιτούμενο χρήμα στους επιστήμονες για να μας παρουσιάσουν τις ιδανικές λύσεις.

Από την άλλη

Υπάρχουν άνθρωποι που θεωρούν ότι η περιβαλλοντική κρίση είναι μάλλον σύμπτωμα που σχετίζεται με πολιτιστικά και κοινωνικά προβλήματα. Αυτά προκύπτουν από τις αξίες στις οποίες στηρίζεται και λειτουργεί η κοινωνία σήμερα.

Κάθε δεκαετία που περνά, γίνεται όλο και πιο εμφανές, ότι οι μόνιμες μακροχρόνιες λύσεις στα περιβαλλοντικά προβλήματα μπορεί να προέλθουν μόνο από τη δέσμευση ατόμων και ομάδων να ακολουθήσουν περιβαλλοντικά θετικούς τρόπους ζωής και πολιτικές, τέτοιους/ες που θα διατηρήσουν την οικολογική ακεραιότητα του πλανήτη. ...

Είναι ανάγκη να καλλιεργήσουμε **ένα νέο ήθος, μια σύνθεση αξιών και δράσεων** για να αγωνισθούμε για ένα επιθυμητό και δίκαιο κόσμο. Αυτό μπορεί να γίνει από ολοκληρωμένα άτομα, που είναι ικανά και πρόθυμα να δουν πέρα από τον εαυτό τους και τις δικές τους ζωές και να εργασθούν για την ευημερία της κοινωνίας και του περιβάλλοντος. Η ολοκλήρωση και η εξέλιξη κάθε ανθρώπου είναι προϋπόθεση για την περιβαλλοντική ευημερία της Γης μας.

Caduto, M. (1985)

Δυστυχώς το κομμάτι που σχετίζεται με τις αξίες παραμελείται ή αγνοείται συχνά στα περισσότερα ΑΠ που σχετίζονται με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Η εγγενής αντίφαση προκύπτει όταν στο πλαίσιο της διδασκαλίας που δίνει βάρος στην αντικειμενικότητα ασχολούμαστε με τις αξίες του καθενός. Πολλοί εκπαιδευτικοί τείνουν να μην ασχολούνται με το ζήτημα Όμως δεν είναι δυνατόν για οποιοδήποτε εκπαιδευτικό να πραγματοποιεί διδασκαλία ουδέτερη (απαλλαγμένη αξιών). Πολύ απλά, δίνοντας το παράδειγμα που θα ακολουθήσουν τα παιδιά ή ορίζοντας κανόνες συμπεριφοράς, ορίζοντας δηλαδή το σωστό και το λάθος, οι εκπαιδευτικοί, άρρητα, κάνουν αξιακές παραδοχές.

είναι μια πεποίθηση η οποία συνιστά ένα μονιμότερο, θεμελιώδη πνευματικό προσανατολισμό και βάση της οποίας οι άνθρωποι επιλέγουν κάποιους τρόπους συμπεριφοράς ή σκοπούς ζωής.

Αξία

Εκφράζει τη σχέση ανάμεσα σε συναισθήματα και ιδιαίτερες γνωστικές κατηγορίες

Π.χ. **ο πόλεμος** (γνωστική κατηγορία)
είναι κακός (έκφραση συναισθήματος)

Οι αξίες είναι ΠΙΟ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ έννοιες από
τις στάσεις

Π.χ.

αν η αξία είναι η δημοκρατία

Τότε έχουμε αρνητική στάση απέναντι σε
ρατσιστικές ιδέες

**Οι συνηθέστεροι
«μεταφορείς» αξιών σε μια
κοινωνία είναι:**

**Οι γονείς και το
οικογενειακό
περιβάλλον**

**Οι εκπαιδευτικοί, οι
διευθυντές, & το
σχολικό
περιβάλλον**

**Οι εκκλησιαστικοί
αξιωματούχοι**

Οι συνομήλικοι

**Το εργασιακό
περιβάλλον**

Η κυβέρνηση

Τα ΜΜΕ

Ο νόμος

Η λογοτεχνία

Ο μηχανισμός αλλαγής των αξιών:

A) **Πειθαναγκασμός**

B) Έκθεση σε **νέες πληροφορίες και αξιολογήσεις** από **πρόσωπα** που θεωρούνται **σημαντικά** και οι οποίες είναι ασυνεπείς με μια ή περισσότερες από τις ήδη υπάρχουσες αξίες.

Γ) Αν τα άτομα εκτεθούν σε πληροφορίες για **ασυνέπειες** που υπάρχουν **ανάμεσα σε αξίες που ενστερνίζονται.**

Πώς διδάσκουμε αξίες;

Οι κυριότερες στρατηγικές

Ηθική
ανάπτυξη

Laissez faire

Ενστάλαξη

Ανάλυση

Διασαφήνιση

Μάθηση μέσα
από δράση

Τροποποίηση
συμπεριφοράς

Συμβάλλουσα
Εκπαίδευση

Δραματοποίηση

Laissez faire

**Αυστηρή προσπάθεια μη λεκτικής αναφοράς
σε οποιαδήποτε αξία από τη πλευρά των
εκπαιδευτικών.**

Παραπρόγραμμα (Hidden curriculum)

Αποκλειστικά προσφορά γνώσης

Ηθική ανάπτυξη

Διδακτική στρατηγική
Χρήση των σταδίων για την ηθική ανάπτυξη
και σχεδιασμός δραστηριοτήτων

Παιχνίδια ρόλων – Δραστηριότητες που
αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση, τις ικανότητες
ακρόασης και επικοινωνίας

Στόχος της εκπαίδευσης στις αξίες

Ενστάλαξη

Ζητείται από τα παιδιά να αποδεχθούν κάποιες αξίες είτε λόγω της εξουσίας που κατέχει αυτός που τις εκφέρει είτε λόγω της κοινωνικής παράδοσης η οποία τις συνοδεύει και με την οποία αυτές οι αξίες είναι συνυφασμένες.

Ηθικολογία: Τι είναι σωστό και τι είναι λάθος.

Ανάλυση ηθικών συμπεριφορών **συγκεκριμένων ιστορικών προσώπων**

Κατήχηση;;;

Ανάλυση

Εξερεύνηση αξιών μέσω ηθικών διλημμάτων

Επισήμανση της αξίας – Συλλογή και οργάνωση γεγονότων - Έλεγχος αλήθειας – Ξεκαθάρισμα σχέσης

Υπερέμφαση στο γνωστικό στοιχείο και κατάπνιξη της προσέγγισης αξιών μέσα από το συναίσθημα και τη διαίσθηση

Διασαφήνιση

Βασικές Παραδοχές:

A) τα παιδιά θα ενδιαφερθούν περισσότερο για αξίες που σκέφτηκαν παρά για αυτές που τους ανακοινώθηκαν

B) Είναι λάθος η επιβολή αξιών

Νόμιμη οικειοποίηση αξιών:

1. Ελεύθερη επιλογή
2. Επιλογή από πολλές εναλλακτικές αξίες
3. Σκέψη για πιθανές συνέπειες
4. Αποδοχή και αγάπη της αξίας
5. Δημόσια επιβεβαίωση της αφοσίωσης
6. Δράση σύμφωνα μ' αυτή
7. Πράξη μ' αυτό τον τρόπο συνέχεια

Παιχνίδια ρόλων, προσομοιώσεις καταστάσεων της πραγματικής ζωής, παιχνίδια και ασκήσεις αυτοανάλυσης, συζητήσεις σε μικρές ομάδες

**Μάθηση μέσα
από δράση**

**Ουσιαστικά η βιωματική προσέγγιση στη
μάθηση**

**Μάθηση μέσα από εμπειρίες της
πραγματικής ζωής**

Ενσωματωμένη στη μέθοδο project

Τροποποίηση συμπεριφοράς

Η συμπεριφορά πλάθεται ανάλογα με τα **εξωτερικά ερεθίσματα**, **Θετικά (Ανταμοιβή)** ή **αρνητικά (Τιμωρία)**

Π.Χ. Βαθμολογία

Αύξηση τιμής της βενζίνης – Φθηνά και εξυπηρετικά μέσα μαζικής μεταφοράς

Συμβάλλουσα Εκπαίδευση

Η Ολιστική προσέγγιση στη
μάθηση

Γνωστική

Περιοχές ανάπτυξης
της ανθρώπινης
προσωπικότητας

Συναισθηματική

Ηθική

